

Hotel sem nakazati nekaj duhovnih, vsebinskih in stilnih elementov, ki so odločali pri nastanku in zorenju ikonske umetnosti. Sedemsto let ji je vtisnilo svoj pečat. Bolj kot grška je cepila na svoje lepo deblo tudi mladike zahodnih pobud, čeprav se seveda njene korenine razraščajo krepko v bizantinskih tleh ter črpajo iz carigrajskih, solunskih, atoških in kretskih vrelcev, v poznem času pa tudi iz ruskih. Toda obenem je znala najti tudi lasten, lahko bi rekli kar etnično pobarvan izraz. Od vladarskega dvora do manastirskih samot in celo do ljudskega ambienta je razpeta, nikoli pa ni izgubila neke zadržane plemenitosti, v kateri utripa še antična melodika. Celo tedaj, kadar nam njihova vsebina ni več popolnoma dojemljiva, nas te table vendarle pritezajo z nenavadno oblikovno kultiviranostjo, z magično silo izraza, s sugestivnim koloritom in s tehnično dovršenostjo. In ne nazadanje s svojo veliko humanistično izpovednostjo.

E. C e v c

SLOVENSKI AHASVER

(Janez Boljka v Mali galeriji)

Sele umetnik vdihne kiparski tvarini dimenzijo plemenitosti. Zato je rjaveče železo v kiparskih kompozicijah Janeza Boljke enakovredno bronu in hriselefantini. Mrtvo orožje, pretkano s fino mrežo železne pajčevine, pripoveduje pretresljivo resnico — resnico o nas, našem času. Predmetna resničnost je dobila novo izpovedno kvaliteto, postala je simbol in negacija lastnega bistva. Zavržen material se je spremenil v medij umetnikove vizije in organskega odpora zoper vsako nasilje. Umetnik je v stremljenju po resnici podredil predmete nasilja izpovedi o človeku in človečnosti.

Boljkove stvaritve predstavljajo enovit in zaključen cikel. V bistvu gre za variacije osnovne teme — nemira modernega Ahasvera v svetu predmetne realnosti in nehumanosti, ki ga simbolizira figura Ribničana. Ribničan — slovenski Ahasver je pritegnil kiparja najprej kot folkloristično obarvan motiv in zanimiv likovni problem. Z vsakim nadaljnjim poizkusom pa je kipar prodiral globlje in globlje v bistvo problema. Vzporedno s prečiščevanjem ideje se je kristalizirala tudi forma. Umetnina je postala celovit in neponovljiv organizem, sintetična celota in dialektična enotnost protislovij. Zato je Boljka postopoma opuščal vse opisne detajle in tako v formi prišel do tiste stopnje, ki zaradi jasnosti zaostaja samostojen, v umetniški realnosti pogojen simbol.

Presenetljivo nova in duhovita realnost varjenih delov zavrženega orožja in delov pozabljenih mehanizmov, do katere se je kipar dokopal v zadnji fazi, ni preračunana na efekt novosti in lova za cenenimi učinki. Tudi na prvi pogled jasna simbolika (ki jo predstavlja organizirani konglomerat zavrženih delov orožja) ne pomeni koncesije nekakšni zahtevi po »razumljivosti«. Kipar je poštenjak, ki sledi samo svoji ustvarjalni vesti, ne glede na uradne in neuradne izjave o upravičenosti te ali one oblikovne smeri. Zato pa je njegova umetnost razumljiva in humana ter prerašča in zanika vse, kar diši po nepošteni konjunkturi in mondenem pozerstvu.

I v a n S e d e j